

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

מאמר
הא לחמא עניא – ה'תשל"ט

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

הוספה: שיחת כ"ו ניסן ה'תשכ"ט; ר"ד י"ג ניסן ה'תש"ה

יוצא לאור ליום הבהיר י"א ניסן, ה'תשע"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה
צדי"ק שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע

פתח דבר

לקראת יום הבהיר י"א ניסן הבעל"ט, יום הולדת הקי"ז של כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הבעל"ט, הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתקנת) מאמר ד"ה הא לחמא עניא שנאמר בהתוועדות ליל י"ג ניסן ה'תשל"ט (לפני ארבעים שנה), הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — א) שיחה בפרסום ראשון מכ"ו ניסן ה'תשכ"ט (לפני חמישים שנה) לתלמידי ה"קבוצה" שחזרו לאה"ק. ב) מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכנינים עתה לדפוס). ג) ר"ד בפרסום ראשון בעת מכירת חמץ אצל כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ בי"ג ניסן תש"ה.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ב' ניסן, ה'תשע"ט,
צדי"ק שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית נ"ע זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2019 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5779 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

תוכן המאמר

ב' בחי' מצה: מצה שצריכה שימור – לפני חצות, ומצה שאינה צריכה שימור – לאחר חצות, שאז נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו.

ענינם בעבודה: סור מרע – אתכפיא, ועשה טוב (גם מהיפך הטוב) – אתהפכא, שקשורים עם ב' הבחי' שבתורה – בקש שלום – נגלה ופנימיות, שהם כנגד ד' אותיות הוי'. והתחלתם מקוצו של יו"ד, בחי' הכתר, שזוהי הבחי' דנגלה עליהם ממ"ה הקב"ה, ובעבודה הו"ע המס"נ.

אך החילוק שבין המצה שלפני חצות למצה שלאחרי חצות הוא רק קודם מ"ת, אבל לאחר מ"ת, הנה גם במצה שלפני חצות, לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, יש גם בחי' המצה שלאחר חצות שאינה צריכה שימור, הקשורה עם ענין המס"נ.

בס"ד. אור לוי"ג ניסן, ה'תשל"ט

(הנחה בלתי מוגה)

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים¹. וידוע המאמר של הצ"צ בעל ההילולא (שכבר נדפס באור התורה²), שמביא הקושיא שנזכר בספרים³, מהו די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, הלא ויאפו את הבצק⁴ לא הי' אלא אחר יצי"מ [והיינו, שאין זה הלחמא עניא⁵ שאכלו בארעא דמצרים, אלא המצה שעלי' נאמר⁶ כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, ולא הספיק הבצק להחמיץ (כמובא במאמר), וכמ"ש מצה זו שאנו אוכלים כו' ע"ש שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם]. ומוסיף, ותירוצם דחוק.

(ב) **ומבאר** במאמר⁸, שע"פ פשוט התירוץ הוא, שהרי נצטוו על הקרבן פסח (בפ' בא, לאחרי החודש הזה לכם⁹, שבהמשך לזה באים כל פרטי קרבן פסח) על מצות יאכלוהו¹⁰, וזה הי' קודם חצות לילה, כדין אכילת הפסח¹¹, א"כ, ע"כ צ"ל שאכלו המצות בהיותם במצרים ממש. ומ"ש ויאפו את הבצק עוגות מצות כי לא חמץ, זהו על מצות שלאחר חצות, כמ"ש במ"א באריכות¹². אך עפ"ז נשאלת השאלה הידועה¹², דכיון שישנם שני ענינים שונים במצה, המצה שמצותה לאכול קודם חצות (ביחד עם קרבן פסח), והמצה שאכלו (לאחרי חצות) בגלל שלא הספיק הבצק להחמיץ, א"כ, למה אומרים על המצה שאנו אוכלים

(8) שם ע' תסא.

(9) בא שם, ב.

(10) שם, ח (ואכלו את הבשר גו' צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו").

(11) לקו"ת צו ד"ה ששת ימים הא' (יג, ב). ד"ה מצה זו עת"ר (סה"מ עת"ר ע' שצ). ד"ה הנ"ל תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 171), תשמ"ט (תו"מ סה"מ מלוקט ח"ג ע' קנג).

(12) ראה לקו"ת שם רד"ה להבין מ"ש בהגדה (יא, סע"ג). ד"ה ששת ימים תאכל מצות הא' (יד, ב). סידור עם דא"ח שא, א. ועוד.

(1) הגדה של פסח פיסקא הא לחמא עניא.

(2) ויקרא כרך ב ע' תנג.

(3) ראה אבודרהם סדר הגדה ופירושה.

(4) בא יב, לט.

(5) אולי הכוונה, שהשאלה היא גם על מה שאומר "הא לחמא עניא", שהרי מצה זו (הא לחמא) שאנו אוכלים ע"ש שלא הספיק כו' להחמיץ, אינה בבחי' לחמא עניא (וכדלקמן (ס"ג) שהיא בדוגמת מצה עשירה), אלא ענין הקשור עם הגיזוי שנגלה עליהם כו' (המו"ק).

(6) ראה טז, ג ובפרש"י.

(7) הגדה של פסח פיסקא מצה זו.

קודם חצות (שזוהי המצה די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים) שהיא ע"ש שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ, שזה הי' לאחר חצות.

ג) ובהקדם הידוע בביאור החילוק בין ב' בחי' מצה הנ"ל¹³, שבמצה שלפני חצות הוצרך להיות ענין של שימור, כמ"ש¹⁴ ושמרתם את המצות, משא"כ במצה שלאחרי חצות, שמצד ענין החפזון היתה באופן שלא הספיק כו' להחמיץ, לא הי' צורך בענין של שימור. וכשם שהענין הוא בפשטות, הנה עד"ז הוא גם בעבודת ה', שיש עבודה במעמד ומצב שהאדם צריך שימור, כיון שיש אצלו עדיין ענינים שיכולים להביא אותו לענין של היפך המצה כו'. אבל יש מעמד ומצב נעלה יותר, שאינו צריך שימור כלל, והיינו, כאשר עבודתו היא בזריות נפלאה מצד חפצו למלאות רצון קונו כו' (ככל פרטי הלשונות שמונה רבינו הזקן באגה"ק סכ"א, סימן "אך"), שאז אינו צריך שימור (כדוגמת מצה עשירה שאינה צריכה שימור¹⁵), כיון שלא שייך אצלו כל המציאות של ענין שהוא היפך רצון ה'. והיינו, שעבודתו היא לא רק באופן של אתכפיא, אלא באופן שנעשה כבר מעמד ומצב של אתהפכא, שנוסף לכך שאין לו יצה"ר לפי שהרגו, כמ"ש¹⁶ ולבי חלל בקרבי, מגיע גם לדרגא דמצאת את לבבו נאמן לפניך¹⁷, לבבו דייקא, בשני ביי"תין, וכמ"ש¹⁸ ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, בשני יצריך¹⁹, והיינו, שגם היצר שלפני העבודה הי' היפך הטוב, נתהפך להיות בבחי' טוב מאד (כמבואר במדרשי חז"ל בזה²⁰), ועד שנעשה אצלו לב אחד לאביו שבשמים²¹.

וכללות הטעם לחילוק זה הוא לפי שזה לפני חצות וזה לאחר חצות, כי, ברגע דחצות נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו²², וכידוע פירוש כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע²³ שבכבודו ובעצמו היינו מלכות דא"ס שלפני הצמצום ותפארת דא"ס שלפני הצמצום, שזהו כללות הענין דעצמותו ומהותו ית'. וזהו גם מ"ש²⁴ ועברתי

13) לקו"ת שם יב, ב.	20) ב"ר פ"ט, ז. ועוד.
14) בא שם, יז ובפרש"י.	21) לשון חז"ל ברכות נו, א. וראה מאמרי
15) ראה ירושלמי פסחים פ"ב ה"ד.	אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' שז. תורת חיים
16) תהלים קט, כב. תניא פ"א.	מקץ ריח, סע"ד ואילך.
17) נחמי"ט, ח. וראה ירושלמי ברכות	22) הגדה של פסח פסקא מצה זו,
פ"ט ה"ה ובפני משה שם.	ופסקא ויציאנו.
18) ואתחנן ו, ה.	23) ראה ד"ה צו את אהרן תרע"ה (המשך
19) ברכות נו, א במשנה. ספרי ופרש"י	תער"ב ח"ד ע' א'רנב). וש"נ.
עה"פ.	24) בא שם, יב.

בארץ מצרים בלילה הזה (בחצות הלילה) וגו' אני הוי', אני ולא כו' (ככל ד' הלשונות שנתבאר בהגדה), עד אני הוא ולא אחר, היינו, שלא שייך שם מציאות של אחר, כיון שזהו מעמד ומצב שישנו רק אני הוא, ה' הוא ושמו בלבד²⁵, שזהו כללות המצב שלפני הצמצום. וכיון שבחצות לילה נגלה עליהם כו' בכבודו ובעצמו, אזי אין צורך בענין של שימור.

ד) **וביאור** הענין בפרטיות יותר, הן בעבודת האדם והן בדרגות שלמעלה (שעניני עבודת האדם נשתלשלו מהן²⁶), דהנה, שתי הדרגות דאתכפיא ואתהפכא שבעבודת האדם (שהו"ע המצה שלפני חצות שצריכה שימור והמצה שלאחר חצות שאינה צריכה שימור), הרי זה כללות הענין דסור מרע ועשה טוב²⁷, והיינו, שלאחרי הענין דסור מרע (אתכפיא) ישנו הענין דעשה טוב, שגם מהיפך הטוב עושים טוב²⁸ (אתהפכא), שאז אין צורך בענין של שימור. וענין זה קשור גם עם מ"ש²⁷ בקש שלום ורדפהו, שהו"ע התורה²⁹, שיש בה ב' ענינים, נגלה דתורה ופנימיות (נסתר) התורה³⁰ (כמבואר במאמר שלפני³¹ שגם הוא מיוסד על מאמרי בעל ההילולא³²), שהחילוק ביניהם, שבנגלה דתורה שייך ההעלם והסתר דקושיא ומחלוקת כו', משא"כ פנימיות התורה נקראת עץ החיים, דלית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת וכו' (כדאיתא ברע"מ³³ ונתבאר באגה"ק הידועה³⁴), שלכן מלכתחילה אין שם צורך בענין של שימור. ומב' בחי' אלו שכתורה נמשכים שני אופני העבודה דסור מרע ועשה טוב.

והנה ד' דרגות הנ"ל הם (בכללות) כנגד ד' אותיות דשם הוי"ו³⁵ (ובתורה הו"ע עשרת הדברות (התחלת התורה), שהם כנגד עשר האותיות של שם הוי"ו ומילואו³⁶). והם נמשכים מהקוצו של יו"ד (כמו בכתובת שם הוי"ו שמתחילים מאות יו"ד, שלפניו הוא הקוצו של יו"ד), כמבואר באגרת התשובה³⁷ שקאי על בחי' הכתר, ועד לפנימיות הכתר,

32) ראה אוה"ת וז"ל ע' קפה. ח"ו ע' ב'תקצו ואילך.

33) זח"ג קכד, ב.

34) סכ"ו.

35) ראה לקו"ת שם עה, א ואילך. סה"מ עת"ר שם (ע' שצו).

36) ראה שערי אורה להר"י גיקאטילי ח"ב (שער כ"ב אותיות) בתחילתו.

37) פ"ד (צד, ב).

25) פדר"א רפ"ג.

26) ראה תניא פ"ג.

27) תהלים לד, טו.

28) ראה כתר שם טוב סימן סט.

29) ראה לקו"ת בלק עג, ב ואילך. ד"ה מצה זו עת"ר (סה"מ עת"ר ע' שצח).

30) ראה סה"מ עת"ר שם.

31) ד"ה לכן אמור דמוצאי ש"פ צו, שבת

הגדול, אור ל"א ניסן פ"ה (לעיל ע' ...).

דלא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל³⁸ (וכשבא בגילוי הנה התחלת הגילוי הוא באופן של קוץ). וזוהי הבחי' דנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה, כמשנת"ל בארוכה³⁹ שמלכים תרי היינו ז'א ומלכות (סור מרע ועשה טוב), ומלכי תרי היינו חכמה ובינה (וד' בחינות אלו הם כנגד ד' לשונות של גאולה), והמלך עליהם (מלך מלכי המלכים) הו"ע הכתר⁴⁰, ועד לעצמות ומהות כו'. ובעבודת האדם הוא כללות הענין של מס"ג, שעל זה מיוסד כל ענין התורה ומצוותי', שזהו מ"ש ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, בכל מדה ומדה כו'⁴¹, שזהו"ע העבודה שלמעלה מכל מדידה והגבלה, ועד לענין המס"ג, כולל גם באופן שבהיותו נשמה בגוף ומתוך הרחבה ה"ה לומד תורה ומקיים מצוות מתוך תנועה ומעמד ומצב של מס"ג, כמבואר בתניא⁴² (נוסף על המס"ג הכללית שבעבודת התפלה שקודמת ללימוד התורה וקיום המצוות שלאח"ז (כיון שהלימוד מביא לידי מעשה⁴³), כמבואר בכ"מ בארוכה).

ה) אמנם החילוק בין לפני חצות ולאחר חצות הי' רק לפני מתן תורה, דכיון שאז היתה הגזירה כו'⁴⁴, לכן הי' החילוק, שלפני חצות, קודם שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו, הנה אפילו ע"י עבודה שהיא בדוגמת עבודת האבות, שהן הן המרכבה⁴⁵, יכולים להגיע רק עד לשרשם ומקורם באלקות⁴⁶, היינו, לשרש הנאצלים, בחי' אריך. ורק לאחרי שנגלה עליהם כו', נפעל לפי שעה עכ"פ ענין המצה שלאחרי חצות, באופן שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ, מצד החפזון דשכינה⁴⁷, שהביא לחפזון דישראל⁴⁸, ופעל שגם מצרים תהי' בתנועה של חפזון⁴⁹ למהר לשלחם מן הארץ⁵⁰, ובאופן דבשלח פרעה את העם⁵¹, ששלח עמהם את כל הניצוצי קדושה, ועד שוינצלו את מצרים⁵².

38 לקו"ת פינחס פ, סע"ב. וראה זח"ג
 רנז, ב.
 39 ד"ה לכן אמור הנ"ל פ"ו (לעיל ע'
 (...)
 40 סה"מ עת"ר שם. וראה גם לקו"ת צו
 יב, ב. יג, ד.
 41 ברכות שם. פרש"י עה"פ ואתחנן שם.
 42 פמ"א (נח, ב).
 43 קידושין מ, ב.
 44 תנחומא וראא טו. שמו"ר פי"ב, ג.
 45 ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.
 46 ראה סה"מ תרנ"ד ע' ר ואילך. תרע"ח
 ע' קסד ואילך.
 47 מכילתא בא שם, יא.
 48 מכילתא שם. ברכות ט, א. שמו"ר
 פי"ט, ו.
 49 ראה ד"ה וככה די"א ניסן תשל"ז
 (סה"מ י"א ניסן ח"ב ע' שלח ואילך).
 50 בא שם, לג.
 51 בשלח יג, יז. וראה תו"א בשלח סא,
 ג.
 52 בא שם, לו. וראה תו"א וראא נו,
 סע"ד. בא ס, ג.

משא"כ לאחרי מ"ת, שבטלה הגזירה, ניתן כח לכל אחד מישראל ולכל ישראל, עם קרובו⁵³, שאפילו בזמן הגלות בכלל, ואפילו בזמן שיהודי נמצא בגלות פרטי (וזקוק עדיין לגאולה פרטית), שכבר בהתחלת העבודה יוכל להגיע למעמד ומצב שהוא בדוגמת הגילוי שהי' אז לאחרי חצות לילה⁵⁴.

(ו) **ועפ"ז** יובן מה שאומרים הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, ולאח"ז אוכלים המצה, כולל גם המצה שהיא האפיקומן לזכר הפסח והמצה שנאכלת עמו⁵⁵, ועד למצה שאכלו לאחרי שבחפזון יצאת מארץ מצרים באופן שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ, והיינו, שגם לפני חצות, ועד מיד בתחילת ההגדה, ועוד קודם ההגדה (שמתחילה "כאן הבן שואל מה", ככל הפירושים שבזה⁵⁶, ואילו ההקדמה לזה היא) באמירת הא לחמא עניא כו' (בלשון תרגום דוקא, כדאיתא במפרשים⁵⁷ שזהו כדי להגיע גם לדרגות אלו שאינם שייכים עדיין ללשון הקודש) — ישנו כבר העילוי שלאחרי חצות, שלכן, גם בלחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, הנה בזה גופא ישנו ה"לחמא" שהוא בדוגמת מצה עשירה, שזוהי המצה שלא שייך בה ענין החימוץ כלל [אף שהלחמא עניא די אכלו אבהתנא דארעא דמצרים היא ענין בפ"ע מהמצה שאכלו לאחרי שבחפזון יצאת מארץ מצרים באופן שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ, כמבואר במאמר], אלא שענין זה נתגלה באופן שגם במעמד ומצב שנמצאים עדיין בארעא דמצרים, שהו"ע של מיצרים וגבולים, יש באכילת הלחמא עניא ענין שלמעלה מכל מדידה והגבלה (ובדרך ממילא למעלה מכל ענין של חימוץ), שמצד המעמד ומצב של מס"נ (כנ"ל ס"ד). וענין זה הוא בדוגמת מ"ש בסידור האריז"ל⁵⁸ שצריך לומר את ההגדה בקול רם, ומבאר כללות ענין לילות הפסח שאז ישנו דילוג למעלה מכל סדר ומדידה והגבלה, עד לגדלות שני, ובאופן שגדלות שני בא לפני מוחין דגדלות שצ"ל לפני"ז, כמבואר בארוכה בספרי קבלה, וביאורם בדרושי אדמו"ר האמצעי והנשיאים שלאחריו ממלאי מקומו⁵⁹.

53) תהלים קמח, יד.
 54) לקו"ת שם יד, א ואילך.
 55) טושו"ע או"ח סתע"ז ס"א. שו"ע שואל.
 56) אדה"ז שם ס"ג.
 57) ראה סידור עם דא"ח רפז, א ואילך.
 58) ראה סידור עם דא"ח רפז, א ואילך.
 59) ראה (לדוגמא) ספר השיחות תרצ"ז רצה, ב. דרמ"צ כב, ב ואילך.
 ע' 239. תש"ג ע' 54.

ז) וכמו"כ גם בכללות העבודה, שאע"פ שבעבר הי' זמן שהעבודה הוכרחה להיות ובמילא היתה באופן דמן הקל אל הכבד, החל מאתכפיא, ובאתכפיא גופא הוצרכו לעבור כו"כ דרגות עד שהגיעו לאתהפכא, ובאתהפכא גופא היו כו"כ דרגות עד שהגיעו לענין דאסתלק יקרא דקוב"ה⁶⁰, עד לאופן שנגלה כבוד הוי"ו⁶¹ כפי ששייך בזמנים שלפני ביאת משיח צדקנו, מ"מ, לאחר מ"ת, הנה אף שנמצאים בזמן הגלות, במעמד ומצב שאותותינו לא ראינו⁶², כיון שקוב"ה סליק לעילא ולעילא⁶³, הרי מבואר במאמרים⁶⁴ ובכ"מ⁶⁵ שהענין דסליק לעילא ולעילא הוא בנוגע לבחי' הגילויים, אבל לא בנוגע לענין דשם שמים שגור בפי כל⁶⁶, שקאי על עצמות ומהות, ששגור בפי כל (שהרי כששואלים אצל אלו שנקראים "בפי כל" למי הם מכוונים ומהי כוונתם, הרי כוונתם היא לעצמות ומהות, עם כל הפירושים, ועד כפי שהענין הוא באמת לאמיתתו). ומצד זה הנה כל אחד מישראל אפילו בתחילת העבודה מתחיל את היום באמירת מודה אני, והרי עיקר מקומו של ענין ההודאה הוא בנוגע לעצמות ומהות, לפי ששם לא שייך כלל אופן אחר של עבודה, משא"כ כשמתחיל ענין הגילוי, שייך כבר ענין הידיעה, ולכן, גם כשמודה, הרי ההודאה היא רק לפי שעה, כיון שיודע שע"י היגיעה והשתדלות יקויים יגעת ומצאת⁶⁷, ואילו אמירת מודה אני באמת לאמיתתו היא רק כשכוונתו לעצמות ומהות, ששם לא שייך ענין אחר חוץ מהענין דמודה אני. ולכן אומר מודה אני אפילו קודם שיטול ידיו⁶⁸, לפי שבעצמות ופנימיות הנפש לא יכולים לפגוע הענינים שבשבילם צ"ל נטילת ידים⁶⁹. ובדוגמת המעמד ומצב דלעת"ל שאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ⁷⁰, אפילו בדרגות התחתונות, ועאכו"כ בדרגא שמלכתחילה אין בה ענין החורבן, ואין בה מדידות והגבלות וכו', ושם הוא מלכתחילה

60 ראה זח"ב קכח, ב. תניא פכ"ז. ועוד.
 61 ישעי' מ, ה.
 62 תהלים עד, ט.
 63 ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. עה,
 רע"א. ועוד.
 64 ראה סידור עם דא"ח נח, ב. סה"מ
 תרכ"ו ע' קח. תרנ"ט ע' קנז.
 65 ראה פרדס שער כג (שער ערכי
 הכינויים) פ"א. רמ"ז לזח"ג עה, א (ושם:
 שלעילא הוא בחי' בינה. ולעילא בחי' הכתר).
 66 ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה
 ח"א ע' יב. סה"מ תרפ"ב ע' רפד. תרפ"ט ע'
 כג.
 67 מגילה ו, ב.
 68 שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ק ס"א
 ס"ה. מהדו"ת ס"א ס"ו. סידור אדה"ז
 בתחילתו.
 69 ראה ספר השיחות תש"ג ע' 7. "היום
 יום" יא שבט. קונטרס ענינה של תורת
 החסידות ס"א ובהערות שם. וראה ד"ה ויהי
 ביום השמיני שנה זו (לקמן ע' 000).
 70 זכרי' יג, ב.

בכל העצמיות ובכל הפשטות של הפשיטות האמיתית. וענין זה ישנו בכל אחד מישראל בתחילת העבודה, ובאופן שגם בהיותו בארעא דמצרים ושם יש לו לחמא עניא — ה"ה אומר על זה "הא", שמורה באצבע ואומר "אָט דאָס איז דאָס", ובאופן של "לחמא", שנעשה לחם ודם ובשר כבשרו, ועד שאוכל מהות אלקות (כלשון הידוע בהמשך וככה⁷¹), ונעשה דם ובשר כבשרו. ואח"כ ילך לבטח דרכו בעבודתו במשך כל היום כולו, גם באכילתו ובשתיתו וכו' (כל עשר הדרגות שנימנו בזה⁷²), ועד שכל מעשיך לשם שמים⁷³ ובכל דרכיך דעהו⁷⁴. ותיכף לאח"ז (לאחרי אמירת הא לחמא עניא כו') אומרים השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל השתא עבדין לשנה הבאה בני חורין, ואין ענין יוצא מידי פשוטו, בקרוב ממש בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובעגלא דידן.

71) תרל"ז פ"ס (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקלה).
 72) רמב"ם הלכות דעות רפ"ה. וראה לקו"ש ח"ו ע' 186 הערה 52.
 73) אבות פ"ב מי"ב.
 74) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

בס"ד. שיחת יום ב' פ' תזז"מ, כ"ו ניסן, ה'תשכ"ט

— להת' שי' החוזרים לאה"ק ת"ו, בחדרו הק' —

בלתי מוגה

כולכם הייתם אתמול בהתוועדות¹, ושמעתם המדובר² אודות השאלה "מה העבודה הזאת לכם"³, שזוהי שאלה שמקורה לא מצד הקדושה כו"⁴. והלימוד מזה בנוגע לפועל הוא — גודל ההכרח בענין של קבלת עול, אפילו בענינים שטבע האדם נוטה אליהם, ועאכו"כ בענינים שהטבע אינו נוטה אליהם.

וכיון שהקב"ה צוה שצ"ל קבלת עול (ו"אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"⁵) — הרי זו הוכחה שברור הדבר שאם רק מחליטים לעשות דבר בקבלת עול, הנה לא זו בלבד שיוכלו לקיים זאת, אלא יוכלו לקיים זאת כפי רצונו של הקב"ה, דהיינו, בשמחה ובטוב לבב, ובהידור.

*

כיון שבואכם לכאן מארצנו הקדושה קשור עם לימוד התורה⁶, והרי התורה בכלל היא "תורת חיים", ואצל כל דבר חי הנה הסימן של חיים הוא ענין ההוספה, ובמיוחד בלימוד התורה שצריך להוסיף בזה, כמאמר הזהר⁷ (שנזכר אתמול²) "לאפשא לה", ובפרט ע"פ הידוע תורת הבעש"ט⁸ על מאמר המשנה במסכת אבות⁹ אודות הלימוד מאחיתופל "שני דברים בלבד", שהלימוד הראוי, כרצונו של הקב"ה, הוא — כשאינו "בלבד", אלא "פרה ורבה", היינו, שמענין אחד באים לענין שני, ומהשני לשלישי וכו', יברך השי"ת ויצליח אתכם, שתחליטו בתוקף גדול, שבבואכם לארץ הקודש תמשיכו ותוסיפו יותר בהתמדה ושקידה הן בלימוד הנגלה והן בלימוד החסידות,

(1) דש"פ שמיני, מבה"ח אייר (נדפסה	(3) בא יב, כו.
תזז"מ חנו"ע' 157 ואילך).	(4) בסרט-ההקלטה חסרים כאן כמה
(2) ברשימת ההנחה שלפנינו לא נמצא	תיבות (המו"ל).
ענין זה* (המו"ל).	(5) ע"ז ג, סע"א.
	(6) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ט.
	(7) ח"א יב, ב.
	(8) כש"ט סכ"ב.
	(9) פ"ו מ"ג.

(* מלבד המצויין בחלק השיחה שהוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א — לקו"ש ח"א ע' 22 הערה 58.

— באופן שיהי' ניכר ששהותכם כאן במשך השנה היתה ע"פ ההיתר והנתינת-כח ללמוד תורה בהתמדה ושקידה. ואפילו אלו שהי' חסר אצלם בהתמדה ושקידה, הרי זה הי' אצלם "בכח", וכיון שאינו הולך לאיבוד, ביכלתם גם עתה לנצל את הכחות באופן שלכל-הפחות שם יבואו לידי בפועל —

והלימוד יהי' מתוך אהבת ה' ויראת ה', ובמילא יומשך גם בתוספת הידור בקיום המצוות.

וכל זה יהי' באופן של יגיעה מצדכם, ואז יהי' זה באופן ד"מצאת"¹⁰, שלא בערך יותר ממה שמגיע מצד היגיעה.

והשי"ת יעזור לכם, שנוסף על ההשפעה שתהי' לכם בדיבור באופן ישיר אודות הפצת היהדות, לימוד התורה וקיום המצוות — תהי' עיקר ההשפעה עי"ז שכל אחד מכם יהי' דוגמא חי' איך צריך להיראות בן אברהם יצחק ויעקב בכלל, ותלמיד ישיבת תומכי תמימים בפרט, "לתהלה ולשם ולתפארת"¹¹, כך, שמכם יוכלו ללמוד איך צריכים להיות כל הבחורים שם ובכל מקומות מושבותיהם.

וידיעה והכרה זו גופא בודאי תעזור לכם במלחמת היצר, שההליכה "מחיל אל חיל"¹² הן בלימוד התורה והן בקיום מצוותי' תהי' בקלות הרבה יותר מכפי שמשערים.

*

כדי לקשר זאת עם ענין גשמי¹³ (נוסף על המדובר אתמול¹⁴) — הנה נוסף על ה"מאה" שתקבלו ע"י ה"מזכירות", אוסיף שיהי' לכל אחד מכם "מאה ואחת", ויהי' זה — כדברי רבינו נשיאנו¹⁵ — באופן שה"אחת" תהי' עולה על כולנה בערך ל"מאה" שלפנ"ז.

ותהיו גם שלוחי מצוה — כאמור לעיל — להפצת תורה ומצוותי' בכלל ותורת חב"ד בפרט בכל ארץ הקודש תוב"ב ע"י משיח צדקנו, מתוך שמחה וטוב לבב, בדרכי נועם ובדרכי שלום, ובהצלחה מופלגה. סעו לשלום, בשעה טובה ומוצלחת, ותגיעו לשם בשעה טובה, ושם תלכו "מחיל אל חיל".

14 ראה שיחת ש"פ שמיני הנ"ל סי"ט

(תו"מ שם ע' 171), שכ"ק אדמו"ר שליט"א הורה להם לומר "לחיים".

15 ראה גם סה"מ תרח"ץ ס"ע פד ואילך.

סה"ש תש"ד ע' 48.

10 מגילה ו, ריש ע"ב.

11 לשון הכתוב — תבוא כו, יט. וראה

לקו"ת תבוא מב, ב ואילך.

12 תהלים פד, ח.

13 ראה דרשות הר"ן דרוש ב. רמב"ן לך

לך יב, ו. לבוש על הרקאנטי לך לך שם.

ועי"ז תזכו בקרוב לקבל פני משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה בעגלא דידן, ויוליכנו קוממיות לארצנו — "ארץ הקודש יקרא לה"¹⁶, ועד — ע"ד הוספת חז"ל בנוגע לירושלים: "הוי' שמה"¹⁷.
[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לכל אחד מהתלמידים שיחיו שטר של דולר, ואח"כ אמר:]

שנשמע מכם בשורות טובות ומשמחות, בגשמיות וברוחניות גם יחד, ובאופן שהגוף יחד עם הנשמה ימלאו רצון הבורא, ואז תהי' שמחה כפולה והצלחה מרובה ככל עניינכם.

[למחרת, יום ג' כ"ז ניסן, לאחר תפלת מנחה, יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א ללוות את התלמידים הנוסעים לאה"ק, והורה (ע"י הרב חזקוני) שינצלו את נסיעתם לאה"ק להדגשת מעלת ארץ ישראל שהיא בבחינת "אבן שתי" לכל העולם (כפי שנזכר בהתוועדות¹⁴ בקשר לנסיעתם), כולל ובמיוחד בנוגע לשטחים המשוחררים — משוחררים דייקא, כיון ששייכים אלינו מאז ומקדם].

16) ע"פ לשון הכתוב — ישעי' לה, ח. 17) יחזקאל בסופו. וראה ב"ב עה, ריש ע"ב.

הוספה

ב"ה, י"ג ניסן תשי"ב
ברוקלין.

בית הכנסת צמח צדק נוסח אר"י
בעיר קלעוולאנד,

שלום וברכה!

עס האָט מיך געפרייט צו האָבען אַ גרוס פון אייך דורך הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ באמונה וכו' מוה"ר שמואל דוד הלוי שי' רייטשיק, און איך וויל זיין זיכער אין מיין האָפענונג, אַז די מעמבערס שאַצען אָפּ ווי געהעריג דעם נאָמען צמח צדק וועלכער איז געווען אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמיתי האלקי חסידא ופרישא קדישא אור עולם נזר ישראל ותפארתו קדוש

אדוננו מורנו ורבנו .. צוקוללה"ה נבג"מ זי"ע: "לשון שער ס' צמח צדק שהובא לביה"ד ע"י בני הצ"צ" — הערת רבינו ב"אלה תולדות", ראשי פרקים מתולדות ה"צמח צדק", שבסו"ס דרך מצותיך (קה"ת, תשי"ג ואילך).

ה', מרנא ורבנא מנחם מענדל זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וועמענס נאָמען אייער שול טראָגט, און זיין זכות זאָל מגין זיין אויף די אַלע וועלכע גייען אין זיינע וועגען וואָס ער האָט אָנגעוויזען, און אויך זעהען אַז זייערע הייזער און זייער אומגעבונג זאָל זיין פול מיט דעם אור תורה ומצוה ווי ער האָט געוואָלט.

זיין זכות באַשטייט אויך אין דעם, אַז ווען מען וויל גיין אין דעם וועג, גיט ער אויך כחות און מעגליכקייט אויף צו פאַרווירקליכן דאָס אין טאָג טעגליכען לעבען, יעדער באַ זיך אין הויז אין די ביזנעס און אין אומגעבונג.

און צום אָנקומען פון דעם יום טוב פסח וואָס מיר גייען פייערען בתוך כלל ישראל, ווינש איך אייך אַלעמען די מעמבערס און אָפיסערס אַ כשרין פרייליכן פסח מיט אייערע פאַמיליעס, און מיר אַלע בתוך כלל ישראל זאָלן מיר זוכה זיין בקרוב צו דער אמת'ר גאַנצער גאולה דורך משיח צדקנו.

בברכה.

ני"ב: בייגעלייגט איז דאָ מיינער אַ מעסעדזש אין פאַרבינדונג מיט דעם יום טוב פסח – אין אידיש און ענגליש – וועלכעס איז כדאי צו מפרסם זיין עם אויף אַ פאַסענדען אופן.

[תרגום חפשי]

שמחתי לקבל פ"ש מהם ע"י הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ באמונה וכו' מוה"ר שמואל דוד הלוי שי רייטשיק, ורוצה הנני להיות בטוח בתקוותי – שהחברים [של בית הכנסת] מעריכים כראות את השם "צמח צדק", מי שהי "אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמיתי האלקי חסידא ופרישא קדישא אור עולם נזר ישראל ותפארתו קדוש ה', מרנא ורבנא מנחם מענדל זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע", אשר בית הכנסת שלהם נושא את שמו; וזכותו יגן על כל אלה ההולכים בדרכיו אשר הורנו, וגם דואגים לכך שבתיהם וסביבתם יהיו מלאים באור תורה ומצוה כפי שרצה.

זכותו מתבטאת גם בזה – שכשרוצים ללכת בדרך זו, נותן הוא גם את הכחות והאפשרויות כדי לממש זאת בחיים היום-יומיים, כל אחד בביתו, במסחרו ובסביבתו.

ובקשר עם בואו של חג הפסח, אשר הולכים אנו לחגוג בתוך כלל ישראל, מאחל אני להם כולם, החברים והפקידים, חג הפסח כשר ושמח עם משפחותיהם, ואנו כולנו, בתוך כלל ישראל, שנוכה בקרוב לגאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בברכה.

ני"ב: מוסג"פ מְסָר שלי בקשר עם חג הפסח – באידיש ואנגלית – אשר כדאי לפרסמו באופן המתאים.

ב"ה, יום ג' י"ג ניסן, ה'תש"ה

– בעת מכירת חמץ* –

נוכחו: חדב"ג הרמ"ש, הרש"ל¹ קגא"ס² מהרש"ל, והרש"ל נתן הכסף: 3 בעד החמץ ועוד 1 במיוחד בעד שכירת הקונה, הרמ"פ³ ע"ק³, רד"ח⁴. המקומות.

ג. בשטר הע"ק הי' כתוב בסופו בקגא"ס מכ"ק אד"ש, ועמד כ"ק אד"ש אם לכתוב כך או שקגא"ס הוא עם הרש"ל הקונה (ולפועל עשה קגא"ס הרש"ל הקונה עם הע"ק ג"כ⁷).

ד. באמצע קריאת השטר המכירה אמר כ"ק אד"ש, שברוחניות (חמץ הרוחני) אינו שייך מכירה, כ"א צ"ל ביעור. והוסיף: ענין המכירה הוא רק דרך ססור, שהקונה מוכר אח"כ לנכרי, אבל ברוחניות לא שייך כלל קונה.

ה. אחר כל סדר המכירה, אמר כ"ק אד"ש: איך יהי' בביאת משיח – האם גם אז תהי' מכירת חמץ וביעור חמץ* (אמר הרש"ל, הרי זו מצוה ככל מצוות התורה), ואמר שיש לחקור בזה, והוסיף, שבכתבי כ"ק אדמו"ר נ"ע⁸ יש הרבה פעמים שכתב הלשון יש לחקור, וכן הוא כמ"פ בכתבי כ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע⁹, וסיים: בכל

א. מכירת חמץ נערכה לאחר שאיבת מים שלנו בשעה 7:30 כעשרה מינוטין אחר שקיעת החמה (שטר המכירה: יום י"ג ניסן)⁵.

ב. בתחלה קרא כ"ק אד"ש את שטר המכירה, אח"כ קרא השטר של הע"ק, אחר קריאת השטר של הע"ק לקח כ"ק אד"ש את מטפחתו וקיבל קנין עם הע"ק ואח"ז חתם הע"ק על השטר. אח"כ חתם כ"ק אד"ש על השטר המכירה וקיבל

(* מרשימת הרה"ח ר' משה פינחס הכהן כץ – בלתי מוגה.

(1) הרב שמואל הלוי לעוויתין.

(2) הרב משה פינחס הכהן כץ.

(3) ערב קבלן.

ראה הל' מכירת חמץ בשו"ע אדה"ז (נדפסו לאחר ה' פסח). וראה גם, היום יום" יד ניסן: „בבית רבינו נוהגין שלא לעשות את הרב למורשה, אלא למכור לו את החמץ ובערב קבלן”. וראה „אוצר מנהגי חב"ד” חודש ניסן ע' עה ואילך. „סדר מכירת חמץ” (קה"ת, תשע"ד).

(4) ר' דובער חסקינד.

(5) ראה תורת מנחם רשימת היום מחודש ניסן תרצ"ב (ע' רכב): כ"ק מו"ח אד"ש חתם שטר המכירה בלילה, ליל י"ד. ערערו שלא יכתבו בשטר היום יום י"ג וכו', כיון שהוא כבר י"ד, מו"ח לא התרצה לזה וצוה לכתוב י"ג, [באמרו: „כך ראיתי מעשה אצל כ"ק אדמו"ר נ"ע, שהי' חתום השטר בשעה 11 בלילה לערך, ובכל זאת כתבו י"ג ניסן. ויש טעם על מכירת החמץ בי"ג ניסן”.

(6) קנין גמור אגב סודר.

(7) ברשימה הוסיף הרושם: כפיה"נ כן צריך לכתוב.

(8) ראה גם שיחת ליל ב' דחג הפסח תשכ"ג (תורת מנחם התוועדות תשכ"ג ח"ב ע' 284 ואילך).

(9) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' שסא. ח"ג ע' נא.

(10) ראה ספר החקירה להצ"צ יג, ב. סד, א.

י"ג ניסן, ה'תש"ה

אופן, זָאָל¹¹ דער אויבערשטער העלפען
 אַז אַלע אידען מיטן בני בית זאָלן זיין
 איבער אַיאָהר מיט משיחין אין ארץ
 ישראל (ואמר הרש"ל, און¹² משיח וועט
 שוין פסק'נן ווי מדאָרף טאָן)¹³.

לידידו הרה"ח ר' צבי שוסטערמאָן מיום ת"ת
 שבת"ת תש"ה: כמכירת חמץ חקר כק"ש אם
 כשיבוא המשיח יהי' אז ג"כ ענין מכירת חמץ
 לנכרי. וכשאמר הרש"ל, מדוע לא, הלא זו מצוה
 ככל המצוות – אמר כק"ש: איך שיהי' – שיבוא
 משיח, ואז נראה איך יהי'.
 (14) = שהמצוות יהיו דקות.

(11) = יעזור השי"ת שכל בני"י יחד עם בני
 ביתם יהיו לשנה הבאה יחד עם משיח בארץ
 ישראל.
 (12) = ומשיח יפסוק כבר איך צריך לעשות.
 (13) במכתב הרה"ח ר' דובער בוימגארטען

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' יעקב ב"ר מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

נפטר י"א ניסן, ה'תש"ע

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי בנו

הרה"ת ר' מאיר צבי וזוגתו מרת חיי' שרה

בניהם ובנותיהם

מרת חוה פרומה ובעלה הרה"ת ר' מרדכי לוי יצחק

בנם ובתם יעקב שלמה וסימא רייזא

מנחם מענדל, לוי יצחק, אליהו, שניאור זלמן,

שלום דובער, יעקב, מלכה, שמואל וסימא רייזא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

סטמבלר